

საჯარიმო თანხის არსებობის პერსპექტივა ქართულ სამართლებრივ სივრცეში

ასოც. პროფ. დოქ. სერგი ჯორბენაძე

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, ადვოკატი

I. შესავალი

ტერმინი „საჯარიმო თანხა“ ქართულ პრაქტიკაში ხშირად პირგასამტეხლოსთან ასოცირდება.¹ აღნიშნული ტერმინის განსაზღვრება მთლიანად ეფუძნება გერმანიის კანონმდებლობაში მოწესრიგებულ სამართლებრივ ინსტიტუტს², რომლის შინაარსობრივ თარგმანს არ შეესაბამება ტერმინი „ჯარიმა“ ან „პირგასამტეხლო“, ან „კომპენსაცია“, არამედ „საჯარიმო თანხა“, ან ყველაზე უფრო დაკონკრეტებულ შემთხვევაში, „ხელშეკრულებიდან გასვლის საჯარიმო თანხა“.³ მიუხედავად იმისა, რომ სსკ არ იცნობს საჯარიმო თანხის ცნებას, ქართულ რეალობაში მისი გამოყენებისთვის გერმანული გამოცდილების გაზიარება, საბოლოო შედეგზე ორიენტირების მიზნით, არსებითი მნიშვნელობის მატარებლად უნდა იქნეს მიჩნეული. შედეგის გათვალისწინებით, შესაძლებელი იქნება საჯარიმო თანხის პრაქტიკული გამოყენების (დანიშნულების, მათ შორის, დადებითი მხარის) წარმოჩენა.

II. საჯარიმო თანხის არსი

საჯარიმო თანხა წარმოადგენს მხარეთა მიერ ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ფულად საზღაურს, რომელიც გადაიხდება ხელშეკრულებიდან გასვლისთვის. ზოგადად, თითოეული ხელშეკრულება ითვალისწინებს მისი მოქმედების

კონკრეტულ პერიოდს, ასევე, მოშლისა და შეწყვეტის სამართლებრივ წინაპირობას.⁴

ქართულ რეალობაში იშვიათია, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლის შემთხვევა დეტალურად წესრიგდებოდეს.⁵ საუბარია, მაგალითად, ამგვარ დათქმაზე (და მასთან დაკავშირებულ შედეგზე): „ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება მხარეს გააჩნია ნებისმიერ დროს, რა შემთხვევაშიც, მხარე...“, რომელსაც აუცილებლად უნდა მოჰყვეს კონკრეტული შედეგი, იქნება ეს კონკრეტული თანხის გადახდა, ვალდებულების შესრულების განმარტება თუ სხვ.

იმის გათვალისწინებით, რომ საჯარიმო თანხის მოწესრიგება კანონში არ გვხვდება, მის პრაქტიკულ რეალიზაციას კერძო სამართლის უმთავრესი პრინციპი — როგორც კანონით აუკრძალავი მოქმედება/ხელშეკრულების თავისუფლება უზრუნველყოფს.

1. განსხვავება პირგასამტეხლოსგან

საჯარიმო თანხა არ წარმოადგენს პირგასამტეხლოს რაიმე სახით გამოვლინებას.⁶ იგი აბსოლუტურად განსხვავებულ ადგილს პოვებს სამართლებრივ რეალობაში. ამ მხრივ, გამოსაყოფია ის კრიტერიუმები, რაც საჯარიმო თანხას პირგასამტეხლოსგან განასხვავებს: ა) საჯარიმო თანხა არ აზღვევს ხელშეკრულებას, ანუ არ წარმოადგენს მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალებას.⁷ აღნიშნულისგან განსხვავებით, პირგასამტეხლოს შემთხვევაში, იგი დარღვევისას შესაძლო ზიანის ანაზღაურების ფუნქციას ითა-

¹ იხ. მაგალითად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2015 წლის 21 აპრილის №ას-251-239-2017 განჩინება — აღწერილობითი ნაწილი. ასეთი ასოცირება გვხვდება როგორც სასამართლოს, ისე პროცესის მონაწილე სუბიექტის მხრიდანაც.

² გერმანიაში სიტყვა „die Reue“ გულისხმობს სინანულს, ხოლო „das Geld“ — ფულს, თანხას. თავისი არსით, ეს ინსტიტუტი მიმართულია კრედიტორის უფლებების დაცვასთან. შესაბამისად, „სინანულის“ შინაარსობრივ დატვირთვაში სწორედ მისი „გამოსყიდვის“ უფლება უნდა იქნეს მოაზრებული, რომელიც ჩაანაცვლებს იმ სიცარიელეს, რაც ვალდებულების შეუსრულებლობითაა შესაძლებელი, რომ მიადგეს მხარეს.

³ იხ. *გაბრიჩიძე/ვალანდაძე/მანჯგალაძე/მიგრიავლი/პაპუაშვილი/ფხაკაძე/ჩაჩანიძე/ხუჭუა*, იურიდიული ლექსიკონი, გერმანულ-ქართული, ქართულ-გერმანული, პაპუაშვილი/ფხაკაძე/ჩაჩანიძე (რედ.), გამომცემლობა „სიესტა“, თბილისი, 2012, გვ. 210.

⁴ პრაქტიკაში ხშირია საგამონაკლისო შემთხვევა, თუმცა ამ ნაშრომის მიზნებისთვის, აქცენტი გაკეთებული იქნება ხელშეკრულებაზე, რომელიც სრულყოფილია და მხარეთა მიერ შევსებული.

⁵ ამ საკითხზე სასამართლო პრაქტიკა ჯერ არ ყოფილა.

⁶ განმასხვავებელი ნიშნის გათვალისწინებით, გამოსაყოფია მისი მიმართება სტანდარტული პირობებით დადებული ხელშეკრულების მოწესრიგებისას. იხ. მაგალითად, *Schwab M.*, *AGB-Recht*, 2. Auflage, Verlag C.F. Müller, Heidelberg, 2014, 244 და შემდგომი.

⁷ *Gaier in Müko BGB*, 7. Auflage, 2016, 353, Rn. 1.

ესეც;⁸ ბ) საჯარიმო თანხა წინასწარ განსაზღვრავს ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგებს, ვალდებულების შესრულების განსხვავებულ მოწესრიგებას, მაშინ, როდესაც პირგასამტეხლოს მიზანი ვალდებულების დარღვევისთვის წინასწარ გათვალისწინებული პასუხისმგებლობის შემოსაზღვრაა;⁹ გ) საჯარიმო თანხის გადახდისას, თანხის გადახდა შესრულების ადგილს იკავებს.¹⁰ კერძოდ, საჯარიმო თანხის არსს წარმოადგენს, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლისას არსებული მდგომარეობა მოაწესრიგოს,¹¹ როდესაც პირგასამტეხლოს გადახდის შემთხვევაში, ვალდებულება შესრულებულად არ ჩაითვლება;¹² დ) საჯარიმო თანხის მიზანია, მოახდინოს სახელშეკრულებო ურთიერთობებიდან გამომდინარე ვალდებულებებისგან მხარეების გათავისუფლება.¹³ აღნიშნულისგან განსხვავებით, პირგასამტეხლოს მიზნად ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფა უნდა იქნეს მიჩნეული;¹⁴ და ე) საჯარიმო თანხის გადახდასთან ერთად, მხარე აღარ ითხოვს მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას,¹⁵ ვინაიდან, ვალდებულება დარღვევულად არ მიიჩნევა. პირგასამტეხლოს შემთხვევაში კი, ზიანის მოთხოვნა დასაშვებია, მიუხედავად მისი დაკისრება-არდაკისრებისა (სსკ-ის 419-ე მუხლი).

ამდენად, საჯარიმო თანხა წარმოადგენს ჯარიმას ხელშეკრულებიდან გასვლისთვის,¹⁶ თუმცა არა ჯარიმას ვალდებულების დარღვევისთვის. ასეთ დროს, ვალდებულება დარღვევულად არ მიიჩნევა. შესაბამისად, პირგასამტეხლოს მომწესრიგებელი ნორმების გამოყენებაც არ შეიძლება მართებულად იქნეს მიჩნეული. მეტიც, მხარეებს უფლება აქვთ, საჯარიმო თანხის გადახდის პერიოდულობის დარღვევისთვის დააწესონ პირგასამტეხლოს გადახდა.¹⁷ ასეთ დროს სახეზე იქნება უშუალოდ ვალდებულების დარღვევა,¹⁸ რომლის (მათ შორის, შესაძლო ზიანის მიყენების) უზრუნველყოფის საშუალებადაც ჩაითვლება შეთანხმებული პირგასამტეხლო.

⁸ იხ. Köhler, Vertragsstrafe und Schadenersatz, GRUR, Heft 4, Verlag C.H. Beck, München, 1994, S. 261.

⁹ Clöppenburg, Mahnken, Haftungsbeschränkungen im Anlagenbau und AGB-Recht, NZBau, Heft 12, Verlag C.H. Beck München, 2014, S. 750.

¹⁰ მესხიშვილი, პირგასამტეხლო (თეორიული ასპექტები, სასამართლო პრაქტიკა), ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა, III გამოცემა, 2014, გვ. 21.

¹¹ Gaier in Müko BGB, 7. Auflage, 2016, 353, Rn. 1.

¹² შესაძლებელია, რომ შეწყდეს პირგასამტეხლოს დარიცხვა, ან კრედიტორს აღარ ჰქონდეს კონკრეტული მოთხოვნა მოვალის მიმართ, თუმცა ეს არ გულისხმობს თავის თავში ვალდებულების შესრულებას.

¹³ იხ. Schmidt H., in Beck'scher Online-Kommentar BGB, §353, Rn. 2.

¹⁴ იხ. Grüneberg, in Palandt BGB Komm, 77. Auflage, § 339, Rn. 5.

¹⁵ საუბარია ხელშეკრულებიდან გასვლისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაზე, თორემ, თუ სხვა გარემოებაა სახეზე, მაშინ ეს ფაქტი არ იქნება დამაბრკოლებელი გარემოება, ამგვარი მოთხოვნის დაყენების კუთხით.

¹⁶ Güneberg in Palandt, 77. Auflage, 2018, § 339, Rn. 5.

¹⁷ პირგასამტეხლოს გადაუხდელობისთვის საჯარიმო თანხის გადახდის მოთხოვნა ვერ იქნება საპირისპიროდ მოთხოვნილი.

¹⁸ მაგალითად, თუ მხარეები შეთანხმდნენ კონკრეტული ვადის გათვალისწინებით საჯარიმო თანხის ანგარიშსწორებაზე და აღნიშნული მოქმედება არ სრულდება მოვალის მიერ.

2. საჯარიმო თანხის მოწესრიგება გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით

გსკ-ის 353-ე პარაგრაფის მიხედვით, გათვალისწინებულია საჯარიმო თანხის გადახდა ხელშეკრულებიდან გასვლის სანაცვლოდ. კერძოდ, იგი შეიძლება მიჩნეულ იქნეს, როგორც ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების შექმნა.¹⁹ კანონმდებელი ითვალისწინებს მხარეთა მოქმედების თავისუფლებას, რა კუთხითაც, იგი შეთანხმების საკითხს მთლიანად მხარეთა ავტონომიურობაზე აფუძნებს. ავტონომიურობის ზღვარი კი იმ ძირითად პრინციპებზე გადის, რაზე დაყრდნობითაც ხდება კერძოსამართლებრივი ურთიერთობების მოწესრიგება.

III. საჯარიმო თანხის გამოყენება ქართულ სამართლებრივ სივრცეში

1. მხარეთა ნების ავტონომიაზე დაფუძნებული მოქმედება

ნების ავტონომიის ფარგლებში მხარეების განსაზღვრია საჯარიმო თანხის ბუნება. ნების ავტონომიის მიუხედავად, საჯარიმო თანხის განსაზღვრისას ყურადსაღებია ორი მნიშვნელოვანი ასპექტი: ა) ოდენობის განსაზღვრის შესაბამისობა ძირითად პრინციპებთან და ბ) ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების არსებობა.

ა. ოდენობის თავისუფლად განსაზღვრა

განსხვავებით პირგასამტეხლოსგან, საჯარიმო თანხის ოდენობის განსაზღვრისას არ გვხვდება რაიმე წინაპირობა, რომელიც სასამართლოს მხარეთა ნების ავტონომიაში ჩარევის უფლებამოსილებას მიაჩნებდა.²⁰ კერძოდ, სასამართლო ვერ დაეყრდნობა სსკ-ის 420-ე მუხლს.²¹ ეს არ ნიშნავს, რომ საჯარიმო თანხისას არ მოქმედებს ის ძირითადი პრინციპები, რომელიც კერძოსამართლებრივი ურთიერთობისთვისაა დამახასიათებელი.²² მაგალითად, სსკ-ის 54-ე მუხლით განსაზღვრული პირობა, რომლის ფარგლებშიც ამორალური (კანონის, ასევე საჯარო წესრიგის საწინააღმდეგო) გარიგების დადება (შესაბამისად, შინაარსის განსაზღვრა) არის დაუშვებელი.

ბ. განსხვავებული მოწესრიგება სტანდარტული პირობებით დადებული ხელშეკრულებისას

¹⁹ Gaier in Müko BGB, 7. Auflage, 2016, § 353 Rn. 1.

²⁰ ანალოგიური მოწესრიგებაა გსკ-ის მიხედვითაც, სადაც ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლებში მიღწეულ შეთანხმებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება და ის შინაარსი, რომელსაც სსკ-ის 420-ე მუხლი (გსკ-ის 343-ე პარაგრაფი) იცნობს, საჯარიმო თანხის შემთხვევაში არ გვხვდება.

²¹ იხ. გერმანული ანალოგია: Schwab M., AGB-Recht, 2. Auflage, Verlag C.F. Müller, Heidelberg, 2014, 244.

²² Gaier in Müko BGB, 7. Auflage, 2016, 353, Rn. 1.

სტანდარტული პირობებით დადებული ხელშეკრულებების, ხელშეკრულების ბუნების (ასევე, სამართლებრივი ურთიერთობის სპეციფიურობის) გათვალისწინებით, მისი ზოგადი მომწესრიგებელი ნორმები იქნება მხედველობაში მისაღები.²³ ამ შემთხვევაში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება იმას, თუ რამდენად ნათლადაა ახსნილი საკითხი სტანდარტული პირობების დათქმის მქონე ხელშეკრულებაში.²⁴ გერმანიის მაგალითზე დაყრდნობითაც, სირთულეს წარმოადგენს საჯარიმო თანხაზე ინფორმაციის სრულყოფილად მიწოდების საკითხი.²⁵ აღნიშნულის შემთხვევაში, ე.წ. „სუსტი მხარის“ ინტერესები ანალოგიურად უნდა იქნეს დაცული, როგორც სხვა სახელშეკრულებებ ურთიერთობის არსებობისას იქნებოდა შესაძლებელი.

2. კანონით გათვალისწინებული საფუძვლების უპირატესობა

საჯარიმო თანხაზე შეთანხმება არ გულისხმობს, რომ მხარეთა შეთანხმებას კანონზე მეტი მნიშვნელობა გააჩნია. ეს ნიშნავს, რომ, თუ ისეთ გარემოებას ექნა ადგილი, რომელიც კანონით წესრიგდება, საჯარიმო თანხის მოთხოვნის უფლება ქარწყლდება.²⁶ ასეთი მსჯელობის საფუძველს იძლევა ნორმატიული მოწესრიგების უპირატესი მნიშვნელობის არსებობა.²⁷

ქართულ საკანონმდებლო მოწესრიგებაზე დაყრდნობით შესაძლებელია შემდეგი მაგალითის მოყვანა: ხელშეკრულების პირობა დარღვეულ იქნა მისი კონტრაქტის (მოვალის) მიერ. კრედიტორმა მას მისცა დამატებითი ვადა შესაბამისი ვალდებულების შესრულებისთვის (სსკ-ის 405-ე მუხლის პირველი ნაწილი). დამატებითი ვადის უშედეგოდ გასვლის შემდეგ კი, კრედიტორმა გადაწყვიტა ხელშეკრულებიდან გასვლა (სსკ-ის 352-ე მუხლის პირველი ნაწილის გათვალისწინებით). ხელშეკრულებიდან გასვლის ეს საფუძველი გამოდინარეობს მოვალის ქმედებიდან (უმოქმედობიდან), რომლის ფარგლებშიც არ სრულდება ვალდებულება. ასეთ დროს, ვალდებულების დარღვევაა სახეზე, რომლის გათვალისწინებითაც, კრედიტორი გადის ხელშეკრულებიდან და, გარდა იმ სამართლებრივი შედეგისა, რაც უნდა დადგეს მის მიმართ ასეთ შემთხვევაში, მას ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაც გააჩნია. რომც არსებობდეს მხარეთა შორის ხელშეკრულებიდან გასვლის თაობაზე შეთანხმება, ასეთი მაგალითის არსებობისას (ვალდებულების დარღვევისას) იგი არ იქნებოდა იურიდიული ძალის მატარებელი.

საკანონმდებლო მოწესრიგების უპირატესობა ეხება შემთხვევებსაც, როდესაც კრედიტორს მიუძღვის ბრალი მოვალის მოქმედების შეუსრულებლობისთვის (ან არაჯეროვანი შესრულებისთვის). ისევე, როგორც მას ერთმევა ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება,²⁸ მასვე ერთმევა შესაძლებლობა, მოსთხოვოს მოვალეს საჯარიმო თანხის გადახდა (თუ მოვალე მოისურვებს ხელშეკრულებიდან გასვლას ასეთი მდგომარეობის გათვალისწინებით).

3. ფორმის თავისუფლების ფარგლები

ხელშეკრულების ფორმის თავისუფლება მხარეებს არ ბოჭავს ყოველთვის წერილობითი ფორმის ხელშეკრულების დადებით. უფრო ზუსტად, კანონში უნდა იყოს ასეთი საკითხი გაწერილი იმისთვის, რომ მხარეთა შეთანხმება ფორმასავალდებულო წესში ექცეოდეს.²⁹ შესაბამისად, საჯარიმო თანხაზე შეთანხმება შეიძლება ზეპირი ფორმითაც იქნეს მიღწეული, თუმცა ასეთ შემთხვევაში, განსაკუთრებული სირთულის მატარებელი იქნება მხარის მიერ³⁰ შესაბამისი მტკიცებულების წარდგენა.

IV. საჯარიმო თანხის გათვალისწინება ხელშეკრულებაში

შესაძლებელია, რომ ხელშეკრულებით საჯარიმო თანხის საკითხი კიდევ უფრო მეტად დაკონკრეტდეს. აღნიშნული შეიძლება ეხებოდეს, როგორც საჯარიმო თანხის დაკისრების წინაპირობას (გასვლის უფლების დადგომას, მათ შორის, ზიანის გამორიცხვას და დარღვევის არარსებობის გათვალისწინებას), ისე, საჯარიმო თანხის გადახდის პერიოდულობასაც. მაგალითად, საჯარიმო თანხის გათვალისწინება ხელშეკრულების მოშლის, ან შეწყვეტის პარალელურად. იგი დიდი კომერციული ინტერესის მატარებელიცაა ხშირად კონტრაქტისთვის. ამ ინსტიტუტის საშუალებით კონტრაქტს წარმოეშობა შესაძლებლობა, არ დაკარგოს ის სარგებელი, რასაც იგი მოვალისგან ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულებისას მიიღებდა.

V. საჯარიმო თანხის პრაქტიკული გამოყენების დადებითი და სხვა ნორმებისგან განსხვავებული მხარე

საჯარიმო თანხის პრაქტიკული რეალიზაციის საკითხი ყველაზე მკაფიოდ ორ ასპექტში იკვეთება: ა) მხარეთა თავისუფლებაში ჩარევის დაუშვებლობა და ბ) ზიანის არსებობის გამორიცხვა.

²³ იხ. იქვე.

²⁴ იხ. *Kappus A.*, Abgrenzung von Individual- und Formularverträgen — Mölichkeiten und Grenzen der Mietvertragsgestaltung, NZM, Heft 15, Verlag C.H. Beck, München, 2010, 536.

²⁵ BGH, Urteil vom 8.11.1978 — IV ZR 179/77.

²⁶ BGH, Urteil vom 18.4.1984 — VIII ZR 46/83.

²⁷ *Schmidt H.*, in Beck'scher Online-Kommentar, Bamberger/Roth/Hau/Poseck (Hrsg.), 46. Edition, Stand: 01.05.2018, Verlag C.H. Beck, §353, Rn. 4.

²⁸ *ჯანაშია*, ძლიერიშვილი/სვანაძე/ცერცვაძე/ცერცვაძე/ჯანაშია/რობაქიძე, სახელშეკრულებო სამართალი, თბილისი, 2014, 510.

²⁹ იხ. *ჯორბენაძე ს.*, ხელშეკრულების თავისუფლება სამოქალაქო სამართალში, დავით ბატონიშვილის სამართლის ინსტიტუტის გამომცემლობა, თბილისი, 2017, 186.

³⁰ როგორც კრედიტორის, ისე მოვალის მიერ, შემთხვევის შესაბამისად.

1. მხარეთა თავისუფლებაში ჩარევის დაუშვებლობა

იმის გათვალისწინებით, რომ საჯარმო თანხა პირგასამტეხლოს არ წარმოადგენს, მისი მოწესრიგებისას სსკ-ის 420-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელი იქნება.³¹ აღნიშნული კი ნიშნავს, რომ რა ოდენობითაც არ უნდა გაწერონ მხარეებმა საჯარმო თანხა, მოთხოვნის შემთხვევაში, სასამართლო შესაძლებლობას იქნება მოკლებული, შეამცროს იგი გონივრულ ოდენობამდე (როგორც ეს პირგასამტეხლოს შემთხვევაშია დასაშვები).

2. ზიანის არსებობის გამორიცხვა

მოვალის მიერ მისი განზრახი მოქმედებით ვალდებულების დარღვევისას მისი ზიანის ანაზღაურებისგან განთავისუფლება სსკ-ის 395-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დაუშვებელია. „ზიანის არსებობის გამორიცხვა“ გულისხმობს მხოლოდ ვალდებულების შესრულებიდან გამომდინარე მისი მოთხოვნის დაუშვებლობას.³² კერძოდ, თუ კონტრაპენტი გადის ხელშეკრულებიდან და იგი იხდის საჯარმო თანხას, ასეთ დროს, საჯარმო თანხა შესრულების ადგილს იკავებს. სხვა სიტყვებით, იგი იკავებს იმ ადგილს, რა შესრულებაც უნდა ყოფილიყო, კონტრაპენტი რომ არ გასულიყო ხელშეკრულებიდან. შესაბამისად, ეს ნიშნავს, რომ ვალდებულების დარღვევა არ არის სახეზე. შედეგად, არ იქნება სახეზე ვალდებულების დარღვევით გამოწვეული ზიანიც და, ლოგიკურად, მისი ანაზღაურების თაობაზე მოთხოვნაც არ იქნება სამართლებრივი საფუძვლის მქონე.

აღნიშნულისგან რადიკალურად განსხვავებული პირობაა მოცემული სსკ-ის 419-ე მუხლის მე-2 ნაწილში, სადაც პირგასამტეხლოს გადახდა-არგადახდა არ წარმოადგენს ზიანის მოთხოვნისთვის რაიმე მნიშვნელობის მქონე წინაპირობას. მეტიც, სსკ-ის მიხედვით, პირგასამტეხლოს გადახდა ვალდებულების შესრულების ადგილს არ დაიკავებს.³³

VI. დასკვნა

საჯარმო თანხის ქართულ კანონმდებლობაში არარსებობის მიუხედავად, მისი გამოყენება პრაქტიკული თვალსაზრისით დასაშვებია ცალკეული საფუძვლების გათვალისწინებით. პრინციპი „რაც კანონით არაა აკრძალული, ყველაფერი დასაშვებია“, თავის რეალურ ასახვას ასეთი ურთიერთობისას პოვებს. თუ მხარეებმა ხელშეკრულებაში გაწერეს პირობა, რომლის ფარგლებშიც, მხარეს უფლება მიეცა, ხელშეკრულებიდან გავიდეს ცალკეული პირობის გათვალისწინებით,³⁴ მაშინ საჯარმო თანხის გადახდით, ერთი მხრივ, დაკმაყოფილდება მხარის ინტერესი, ხოლო, მეორე მხრივ, არ მიაღებება ზიანი კრედიტორს (კონტრაპენტს). ამდენად, ხელშეკრულებიდან გასვლისას უფლების ყიდვით, თანხის გადახდა ვალდებულების შესრულების ადგილს დაიკავებს.³⁵

საჯარმო თანხის ხელშეკრულებით მოწესრიგება არ ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს ან რომელიმე სამართლებრივ პრინციპს. ისევე, როგორც ყველა სახის ხელშეკრულებას ვერ მოაწესრიგებს სამოქალაქო კოდექსი (ან ზოგადად, კანონმდებლობა), ასევე შეუძლებელია, რომ ყველა სახის სახელშეკრულებო პირობა წინასწარ იქნეს კანონით გათვალისწინებული. აღნიშნულთა რიგს მიეკუთვნება სწორედ საჯარმო თანხა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საჯარმო თანხის შემთხვევაში, იმავე მოთხოვნის დაყენება, რომელიც პირგასამტეხლოს თაობაზე იქნებოდა შესაძლებელი, დაუშვებელია. ერთი მხრივ, სასამართლო არ იქნება უფლებამოსილი, შეამცროს იგი გონივრულ ოდენობამდე (სსკ-ის 420-ე მუხლის გათვალისწინებით), ხოლო, მეორე მხრივ, საჯარმო თანხის გადახდით, ვალდებულება შესრულებულად ჩაითვლება, რაც ზიანის მოთხოვნის წინაპირობას (ამ ვალდებულების დარღვევისთვის, ანუ მხოლოდ ხელშეკრულებიდან გასვლისთვის) გამორიცხავს.

³¹ შედარებითი ანალიზისთვის იხილეთ, *Grüneberg*, in Palandt BGB Komm, 77. Auflage, §353, Rn. 1.

³² არ იგულისხმება სსკ-ის 410-ე მუხლის შინაარსი.

³³ თუნდაც მისი გადახდის შედეგად წყდებოდეს სახელშეკრულებო ურთიერთობა.

³⁴ ეს შეიძლება იყოს, მათ შორის, შეტყობინების ვალდებულების (პერიოდულობის) დაცვა და სხვ.

³⁵ იხ. მაგალითად, *მესხიშვილი*, პირგასამტეხლო (თეორიული ასპექტები, სასამართლო პრაქტიკა), ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა, III გამოცემა, 2014, გვ. 21.